

Protokoll fört vid pleniföredragning

Regeringskansliet

Allmänna byrån, Rk1

Närvarande

KS – MP – NF – TA – MN – WV

Frånvarande

CG

Justerat

Omedelbart

Ordförande

L a n t r å d

Katrin Sjögren

Föredragande

Minister

Mats Perämaa

Protokollförare

Integrationssamordnare

Johanna Fogelström-Duns

.....
Ärende/Dnr/Exp.

.....
Beslut

Nr 4

Justitieministeriets begäran om utlåtande om
förverkligandet av de språkliga rättigheterna i Finland.

ÅLR 2016/4333

49 Rk1

Landskapsregeringen beslöt avge utlåtande enligt bilaga 1.

Datum 7.6.2016 Dnr ÅLR 2016/4333

Justitieministeriet
Pb 25

00023 STATSRÅDET

Justitieministeriet@om.fi
Corinna.tammenmaa@om.fi

Bilaga 1

Hänvisning
OM 1/58/2016

Kontaktperson
Johanna Fogelström-Duns

Ärende
**BEGÄRAN OM UTLÅTANDE OM FÖRVERK-
LIGANDET AV DE SPRÅKLIGA RÄTTIG-
HETERNA I FINLAND**

Ålands landskapsregering inkommer härmed med ett utlåtande till justitieministeriet med synpunkter på förverkligandet av de språkliga rättigheterna och tillämpningen av språklagstiftningen i landet. På Åland tillämpas inte språklagstiftningen, men situationen i riket påverkar även Åland, vilket redogörs för i det här utlåtandet.

Sjukvård på svenska

De yrkesverksammans perspektiv

Landskapsregeringen och Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) har för social- och hälsovårdsministeriet och tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira) påtalat behovet av en översättning av den handbok för hälso- och sjukvården angående upprättande och behandling av journalhandlingar som år 2012 utkom på finska. Publikationen har nu utkommit i svensk språkdräkt och heter ”Upprättande och hantering av journalhandlingar”. Handbok för hälso- och sjukvården. (Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2014:20).

Landskapsregeringen avser på motsvarande sätt verka för att den handbok som utgivits om praxis inom företagshälsovård som operationaliserar statsrådets förordning (FFS 708/2013) om principerna för god företagshälsovårdspraxis, företagshälsovårdens innehåll samt den utbildning som krävs av yrkesutbildade personer och sakkunniga, utkommer på svenska.

Övriga noteringar från yrkesverksamma inom social- och hälsovårdssektorn inkluderar:

- problem vad gäller översättning av information så som handbok till hälso- och sjukvårdspersonalen när det gäller det nationella projekt (e-recept och e-arkiv). Ett exempel är de tekniska beskrivningar av HL7 formatet www.kanta.fi/sv/web/ammattilaisille/hl7
- viss information är fortfarande inte översatt på webbsidan: www.kanta.fi/sv/web/ammattilaisille/potilastiedon-arkiston-maarittelyt. Det står i sista raden att specifikationerna finns bara på finska.
- På www.kanta.fi/sv/web/ammattilaisille/kuvantaminen-kvarkki är nästan alla länkar enbart på finska, så som: www.kanta.fi/sv/web/ammattilaisille/terveydenhuollon-todistusten-valityks-kelaan
- Valvira har också en del bara på finska: www.valvira.fi/terveydenhuolto/yksityisen_terveydenhuollon_luvat/uisin_kysytyt

Patienternas perspektiv

Ålands hälso- och sjukvård remitterar många patienter för specialistvård till Finland. Vård på svenska är därför en mycket viktig fråga. ÅHS genomför en enkät vartannat år som skickas till alla patienter som remitterats för vård utom ÅHS där bland annat frågor om hur vården språkligt fungerat ingår.

I den senaste enkäten genomförd av ÅHS under 2015 fick respondenterna kommentera frågor vad gäller bemötande. Svaren gäller framförallt Åbo universitetssjukhus. Vad gäller språkliga kunskaper noteras bland annat en variation gällande språkkunskaper bland olika yrkesgrupper. Läkare kan oftast bättre svenska medan personal i vissa funktioner, som t.ex. anmälningsslukan, reception, röntgen, laboratoriet och vid inskrivning på avdelning inte förmått att betjäna patienterna på svenska. Vad gäller vård av barn understryks särskilt behovet av tillgång till svenska. Även vad gäller uppföljande kommunikation och information efter behandling noteras brister vad gäller tillgång till denna på svenska.

Landskapsregeringen konstaterar att variationer i den språkliga servicen förekommer och att översättningsresurserna tidvis varit otillräckliga. Översatta handlingar som sänds till ÅHS påtalas och översättning av dem krävs.

ÅHS enkät för år 2015 visar att 78 % av svarandena instämde i hög grad eller helt i påståendet ”språkligt fungerade vården bra”. År 2013 var motsvarande siffra 82 %. Trots att språksituationen kan ses som någorlunda tillfredsställande vid de anlitade sjukhusen hyser landskapsregeringen oro för den framtida utvecklingen.

Effekter av ökad digitalisering och IT-lösningar/datasystem

Språket och utbildningen på Åland

Undervisning i moderna främmande språk och finska ges förutom i grundskolorna särskilt i Ålands lyceum; en skola med en treårig allmänbildande gymnasieutbildning. Den allmänbildande gymnasieutbildningen leder till en allmänbildande gymnasieexamen. I den ingår ett gymnasieexamensbetyg som utfärdas av Ålands lyceum och ett studentexamensbetyg som utfärdas av studentexamensnämnden i

Helsingfors.

Då det gäller studentexamen har landskapsregeringen under årens lopp kontaktat nämnden i syfte att tydliggöra att det är angeläget och viktigt att studentexamensproven är språkligt korrekta även på svenska. Studentexamensnämndens information på webben och aktuella e-tjänster har inte alltid funnits att få på svenska. Rektor vid Ålands lyceum har nyligen igen konstaterat att de webbsidor som finns att tillgå fortfarande inte är på svenska och att ett seminarium om den digitala studentexamen för rektorer, lärare och förvaltningspersonal ordnas enbart på finska.

Språket och de statliga myndigheterna på Åland

Avsikten med självstyrelsen och de åtaganden Finland iklätt sig är att det till alla delar ska gå att leva och verka på Åland på det svenska språket. Detta innebär att den språkliga servicen även inom de rättsområden som är statliga måste vara fullgod.

Landskapsregeringen har lagt märke till att digitaliseringen och IT-lösningarna inom de statliga myndigheterna leder till en allt större centralisering av ärendehanteringens så att ärenden av en viss typ hanteras vid ett gemensamt verksamhetsställe för hela landet. Avsikten är givetvis att genom specialisering och koncentration av kompetens åstadkomma en effektivare förvaltning totalt sett. För landskapets del riskerar dock utvecklingen successivt leda till att en allt mindre del av riksmyndigheternas verksamhet i förhållande till ålänningarna genomförs på Åland. Detta riskerar i sin tur leda till försämrad förmåga att tillhandahålla heltäckande service på svenska och misstag i ärendehanteringens så att det inte uppmärksammas att det ifrågavarande ärendet ska hanteras på svenska. Landskapsregeringen befarar att t.ex. den pågående omorganiseringen av domstolsväsendet kan ha sådana negativa effekter för servicen på Åland.

Tillgång till utbildning, fortbildning, handböcker (som krävs för myndighetsutövning)

Den främsta utmaningen vad gäller språkproblematiken inom statsförvaltningen på Åland är kopplat till det sätt på vilket de statsanställda ges möjlighet att arbeta, verka och vidareutbilda sig på svenska.

Bland andra Statens ämbetsverk, Skattebyrån, Tullen, Landskapsåklagarämbetet och Folkpensionsanstalten pekar samtliga på samma brister:

- Dataprogram, dataregister och stödinformation föreligger huvudsakligen endast på finska
- Den interna skolningen, kurser m.m. ges huvudsakligen endast på finska
- Den dagliga kontakten (allt från email till skriftlig information och anvisningar), men också cirkulär och anvisningar, sker och tillhandahålls ofta endast på finska

Detta innebär en risk att anställda vid statliga verk på Åland riskerar hamna på efterkälken vad gäller kompetensutveckling, eftersom kommunikation och fortbildningstillfällen mestadels sker på finska. Man kan inte vidareutbilda sig på svenska, många kan inte arbeta med de föreliggande datasystemen, stödinformation, anvisningar m.m. förblir olästa,

information som inte förstås riskerar att inte bli vidareförmedlad till den åländska allmänheten.

Polisen

Ålands polismyndighet har tidigare inkommit med synpunkter på svenskspråkig utbildning för polisen i landet. Den svenskspråkiga grundutbildningen vid Polisyreshögskolan i Tammerfors har fungerat bra. Problem har däremot uppstått vid fortbildning. Till exempel ordnades inte en enda svenskspråkig kurs under år 2015. Fortbildning behövs inom alla områden: brottsbekämpning, fält- och alarmverksamhet, och tillståndsförvaltning. Ytterst är det en utmaning för rättssäkerheten på Åland, men det är inte bara den enspråkigt svenska poliskåren på Åland som berörs, utan det gäller även tvåspråkiga polisinställningar i landet.

Ålands polismyndighet uppmärksammar även vikten av att de nätkurser som ordnas, vissa av dem obligatoriska för alla polismän, behöver kunna ordnas på svenska. Detta inkluderar kursmaterial och närstudier.

Problemen med den svenskspråkiga utbildningen har tagits upp i olika sammanhang och information har förmedlats till Polisyreshögskolan och Polisstyrelsen (POHA) och Ålands polismyndighet konstaterar att det tyvärr inte skett förbättringar, även om problemet observerats.

Ålands polismyndighet konstaterar att datasystemen, som till en del är på finska, utgör en utmaning. Situationen har i viss mån förbättrats speciellt då man utvecklat nya versioner, men fortfarande finns det ett flertal register som enbart fungerar på finska. Vissa av dessa register används dagligen och att få åtminstone de registren att fungera på svenska skulle vara av stor vikt för verksamheten.

Det kan också nämnas, att på Åland hör Alarmcentralen till polisen och ett stort problem är att det inte ordnas svenskspråkig utbildning för alarmoperatörer. Räddningsinstitutet i riket har ställt sig positivt till att ge utbildning och diskussioner har inletts.

Förslag till förbättringar:

- Polisyreshögskolan och Polisstyrelsen i riket borde i ännu större grad involveras i diskussionerna om den svenskspråkiga utbildningen gällande speciellt problemet med ersättningsarvoden och tolkning samt fördelning av ansvarsområden (landskapets behörighet visavi rikets behörighet i polisärenden)
- Svenskspråkiga sakkunniga borde involveras i ett tidigt skede t.ex. vid planering av nätkurser och nya datasystem. En kartläggning av nuvarande datasystem kunde göras för att få åtminstone de system som används kontinuerligt att fungera på svenska.
- Vid publicering av yrkeslitteratur borde beaktas även de svenskspråkigas behov av uppdaterad litteratur. Detsamma gäller även Polisyreshögskolans publikationer i vilka det ingår verk som är av stor betydelse för det dagliga polisarbetet.

Möjligheten att erbjuda svenskspråkig undervisning för alarmoperatörer borde utredas. Problemet att få språkkunniga alarmoperatörer torde vara

nationell.

Övrigt

Landskapsregeringen vill avslutningsvis lyfta frågan om information på svenska vad gäller skatteförvaltningen. Generellt sett är tillgången till information och anvisningar på svenska god. Däremot finns en brist på svenska översättningar vad gäller detaljerade anvisningar som skatteförvaltningen producerar, något som Ålands näringsliv har uppmärksammat. Ålands näringsliv inkommer med en mer detaljerad skrivning i denna fråga.

L a n t r å d Katrin Sjögren

Minister Mats Perämaa

FÖR KÄNNEDOM: Landshövding Peter Lindbäck
Riksdagsledamot Mats Löfström